

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ЗДАТНОСТІ ВИЖИВАННЯ У БОЙОВИХ УМОВАХ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

9. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2006. 352 с.

REFERENCES

1. Bondar, L.V. & Lytvynchuk, N.B. (2020). Motyvatsiia navchalnoi diialnosti studentiv yak providnyi chynnyk pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv [Motivation of students' educational activities as a leading factor in the training of future specialists]. *Scientific Notes of Ostroh Academy National University, Psychology Series*. Vol. 11. pp. 67–71. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzuoapp_2020_11_14. [in Ukrainian].
2. Brazhnych, O.H. (2001). Pedagogichni umovy dyferentsiiovano navchannia uchniv zahalnoosvitnoi shkoly [Pedagogical conditions for differentiated learning of secondary school students]. *Candidate's thesis*. Kryvyi Rih, 238 p. [in Ukrainian].
3. Buchkivska, H.V. (2019). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv na zasadakh narodnoho dekorativno-uzhytkovoho mystetstva [Training future primary school teachers on the principles of folk decorative and applied arts]. *Monograph*. (Ed.). H.V. Tereshchuk. Khmelnytskyi, 420 p. [in Ukrainian].
4. Vozniuk, L.P. (2012). Pedagogichni umovy pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzyky do vykhovannia pidlitkiv zasobamy dzvonarstva [Pedagogical conditions for training future music teachers to educate adolescents through the

means of bell ringing]. *Problems of modern teacher training*. Uman, Vol. 5, part. 2. pp. 14–19. [in Ukrainian].

5. Krushelnyska, O.V. (2006). Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen [Methodology and organization of scientific research]. *Tutorial*. Kyiv, 206 p. [in Ukrainian].

6. Manko, V.M. (2000). Dydaktychni umovy formuvannia u studentiv profesiino-piznavalnoho interesu do spetsialnykh dysyplin [Didactic conditions for the formation of students' professional and cognitive interest in special disciplines]. *Socialization of the personality: collection of scientific works of the National Pedagogical University named after Mykhaylo Drahomanov*. Vol. 2. Kyiv, pp. 153–161. [in Ukrainian].

7. Orshanskyi, L.V. (2008). Khudozhno-trudova pidhotovka vchyteliv trudovoho navchannia [Artistic and labor training of labor education teachers]. *Monograph*. Drohobych, 278 p. [in Ukrainian].

8. Sahach, O.M. (2019). Orhanizatsiino-pedagogichni umovy neperervnoho profesiinoho zrostanntia maibutnoho vchytelia [Organizational and pedagogical conditions for continuous professional growth of a future teacher]. *Bulletin of the National University "Chernihiv Collegium" named after Taras Shevchenko. Series: Pedagogical Sciences*. No. 4(160). pp. 202–206. [in Ukrainian].

9. Fitsula, M.M. (2006). Pedagogika vyshchoi shkoly [Higher education pedagogy]. *Tutorial*. Kyiv, 352 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.11.2025

УДК 355.23:378:37.013.42

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.343510>

Андрій Пашинський, аспірант

Глухівського національного університету імені Олександра Довженка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3754-1623>

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ЗДАТНОСТІ ВИЖИВАННЯ У БОЙОВИХ УМОВАХ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

У статті розкрито сутність і структуру здатності виживання у бойових умовах майбутніх офіцерів Національної гвардії України. Обґрунтовано, що ця здатність є інтегральною особистісно-професійною якістю, яка поєднує знання, уміння, психофізіологічну стійкість і організаційно-компетентні дії, спрямовані на збереження життя, здоров'я та боєздатності під час виконання службово-бойових завдань. Визначено роль тактичної медицини як системоутворювального чинника формування виживальної компетентності. Запропоновано чотирикомпонентну структуру здатності виживання (теоретико-знавчу, практичну, психофізіологічну та організаційно-компетентнісну), що відображає специфіку професійної підготовки офіцерів НГУ.

Ключові слова: здатність виживання; бойові умови; тактична медицина; майбутні офіцери; Національна гвардія України; професійна підготовка.

Табл. 2. Літ. 31.

Andrii Pashynskyi, Postgraduate Student,

Hlukhiv Oleksandr Dovzhenko National Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3754-1623>

THE ESSENCE AND STRUCTURE OF SURVIVAL ABILITY IN COMBAT CONDITIONS OF FUTURE OFFICERS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE

The article presents a theoretical substantiation of the essence and structure of the survival ability in combat conditions of future officers of the National Guard of Ukraine. It is proven that this ability represents an integral personal and professional quality that ensures the serviceman's readiness and capacity to maintain life, preserve combat effectiveness, and successfully accomplish missions under extreme, autonomous, and hostile conditions. Survival ability is considered as a complex formation

that combines cognitive, practical, psychophysiological, and organizational-competence components, which interact to provide effective adaptation and decision-making in combat situations. A special role is assigned to tactical medicine as the core functional and structural element of survival competence, aimed at mastering first aid algorithms, methods of maintaining vital activity, and principles of group safety in the field. The author substantiates a four-component structure of survival ability: theoretical-knowledge (understanding of medical, tactical, and life-support fundamentals); practical (ability to apply knowledge in simulated and real combat conditions); psychophysiological (stress resilience, emotional self-regulation, and volitional stability); and organizational-competence (leadership, coordination, and operational decision-making). The specificity of the National Guard officers' professional activity—combining combat, law enforcement, and stabilization tasks—determines the multifunctional nature of this competence. The study emphasizes that the integration of tactical medicine training with psychological and physical preparation provides the methodological foundation for forming survival ability within the educational process.

Keywords: survival ability; combat conditions; tactical medicine; future officers; National Guard of Ukraine; professional competence; military education.

Постановка проблеми. У сучасних умовах ведення бойових (службових) дій питання забезпечення виживання особового складу набуває виключної значущості. Військовослужбовець у зоні бойових дій постійно опиняється під впливом комплексу загроз – поранення, травми, фактори навколишнього середовища, розриви ланцюга постачання та ізоляція від медичної евакуації. Саме тому здатність виживати в автономних, екстремальних та ворожих умовах є не лише індивідуальною якістю, а й складовою боездатності підрозділу й держави в цілому.

Тактична медицина є центральним компонентом навчальної дисципліни “Бойова система виживання воїна (у тому числі тактична медицина)” і прямо пов’язана зі змістом компетентності “здатність виживання”. Вона забезпечує знання й практичні навички своєчасного надання домедичної допомоги, організації переміщення, заходів підтримки життєдіяльності в автономних умовах та протидії шкідливому впливу природних чинників. Таким чином, тактична медицина – не ізольована дисципліна медичного характеру, а інтегрована професійна складова, що обумовлює безпосередню реалізацію виживальної компетентності майбутніх офіцерів.

Однак на практиці спостерігається низка проблем, які знижують ефективність формування цієї компетентності:

- фрагментованість підготовки – теоретичні знання та практичні навички часто відпрацьовуються роз’єднано (аудиторні заняття окремо від польових тренувань), що ускладнює їхнє перенесення в реальні бойові умови;
- недостатня практична орієнтованість навчальних програм – недостатнє охоплення алгоритмів першої допомоги під вогневим та стресовим навантаженням, мало вправ на організацію переміщення під контролем противника;
- обмежене використання симуляційних і ситуаційних тренувань, що імітують комплексну дію “поранення + фактори середовища + армійська тактика”;
- недостатність міждисциплінарного підходу – взаємодія тактичної медицини з тактичною під-

готовкою, психологічною підготовкою та зняряд-
дями виживання реалізується непослідовно;

- дефіцит стандартизованих критеріїв оцінювання сформованості здатності виживання, що ускладнює порівняльний аналіз результатів навчання і корекцію навчальних програм.

На фоні сказаного виявляється науково-практична потреба у системному дослідженні сутності та структури здатності виживання майбутніх офіцерів Національної гвардії України (НГУ) з урахуванням ролі тактичної медицини як провідної функціональної складової цієї здатності. Постає необхідність:

- чітко визначити компонентну структуру здатності виживання;
- встановити зміст і рівні критерії оцінювання кожного компонента, зрівняти з вимогами навчальної дисципліни (“знати” – “вміти”);
- запропонувати організаційно-педагогічні умови і методики (зокрема: інтегрована програма, симуляційні тренінги, польові заняття з імітацією бойових сценаріїв, комплексні контрольні заходи) для підвищення ефективності формування здатності виживання;
- дослідити вплив індивідуально-психологічних факторів і рівня підготовки на формування навичок тактичної медицини в умовах стресу.

Ця проблематика відображає пряму відповідність між цілями дисципліни (підготовка військовослужбовця, який здатний надавати домедичну допомогу, забезпечувати життєдіяльність в автономних умовах та здійснювати переміщення під контролем противника) та необхідністю системного педагогічного забезпечення реалізації зазначених цілей. Наукове обґрунтування сутності і структури здатності виживання дозволить розробити дидактичні рішення, які забезпечать не лише придбання теоретичних знань, але й стійке практичне володіння наборами дій у реальних бойових ситуаціях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування здатності виживання у бойових умовах дедалі частіше розглядається в контексті розвитку системи тактичної медицини, професійної підготовки військовослужбовців та

інтеграції психологічних, фізіологічних і педагогічних аспектів забезпечення життєдіяльності воїна.

У сучасних наукових дослідженнях [1; 2; 4; 16; 23; 25] тактична медицина визначається як ключовий елемент бойової системи виживання, що спрямований на зниження втрат особового складу через своєчасне надання домедичної допомоги за алгоритмами MARCH, C-A-B-C та інших протоколів НАТО. Учені С. Ворошилов, Н. Поліщук, А. Довбиш і М. Курляк [4] підкреслюють поетапність дій під час надання допомоги у бойових умовах, а О. Мазуренко, Г. Рошін і В. Волошин [16] – значення тактичної медицини як складової системи екстреної медичної допомоги в антитерористичних операціях. Практичні аспекти домедичної допомоги, зокрема застосування антибіотиків [3], знеболювальних засобів [10] і заходів інфузійної терапії [6], розглядаються в медичній і правовій літературі як базові елементи виживання поранених.

Питання методичного забезпечення навчання тактичної медицини в системі професійної підготовки військовослужбовців розкриваються у працях В. Кравчука [14], М. Тверезовського та Т. Кудрявцевої [26], а також у виданні “Тактична медицина: невідкладна допомога при вогнепальних пораненнях і вибухових травмах” [25], де акцентовано на поєднанні теоретичних знань із практичним відпрацюванням навичок у симуляційних умовах.

Суттєвий внесок у розвиток педагогічних підходів до підготовки фахівців у сфері тактичної медицини здійснили Н. Коцур і І. Гомонай [13], які визначили особливості навчально-методичного супроводу в умовах війни, а також Л. Товкун і І. Гомонай [27; 28], що розробили методику використання симуляційних технологій у підготовці здобувачів немедичних спеціальностей. Їхні результати свідчать про ефективність інтерактивних і стрес-модельованих тренінгів для формування психологічної готовності до дій у критичних ситуаціях.

Аналіз педагогічних праць у сфері підготовки офіцерських кадрів [17–20; 24; 29] засвідчує тенденцію до системного розгляду професійних компетентностей, серед яких здатність виживання розглядається як інтегративна якість, що поєднує медичні, фізичні, психологічні та організаційні компоненти. Зокрема, М. Медвідь, М. Кітоторов, Ю. Медвідь та ін. [15; 17; 19; 20] наголошують на необхідності врахування тенденцій воєнної політики й використання симуляційних технологій у навчанні офіцерів НГУ, а Р. Пристінський [24] окреслює роль методичної компетентності у забезпеченні професійної готовності офіцерів.

Дослідники соціально-психологічного напрямку – А. Горбатюк [5], О. Данильченко [7], А. Корольов [12], О. Колесніченко, Н. Юр’єва та І. Приходько [11] – розкривають значення вольових якостей, ризикологічної компетентності й соціальної відпо-

відальності як складових здатності виживання. Вони вважають, що психічна стійкість, самоконтроль та вміння діяти в умовах ризику визначають ефективність прийняття рішень і збереження життя у бойових ситуаціях.

Серед праць правового й організаційного спрямування увагу привертають дослідження О. Дусяка і Д. Тініна [8], С. Миронюка [21], О. Мислива, О. Никифорова, О. Бойко [22], В. Чайки [30], які аналізують нормативно-правові аспекти впровадження єдиних стандартів навчання з тактичної медицини відповідно до вимог НАТО. У цих роботах акцентується на необхідності уніфікації підготовки різних категорій військовослужбовців і працівників сектору безпеки за єдиними міжнародними алгоритмами домедичної допомоги.

Окремий напрям досліджень стосується математичного моделювання процесів надання допомоги та оцінки ризиків у тактичній медицині. Дослідники Т. Білик і О. Білоус [1] запропонували математичні методи оптимізації лікувально-евакуаційних заходів, що підвищують виживання постраждалих. Учений Є. Зуй [9] розробив модель оцінки спроможностей системи медичного забезпечення Збройних Сил України в контексті оборонної реформи.

Педагогічні дослідження у сфері військової освіти свідчать, що формування здатності виживання має розглядатися як цілісна компетентність, що інтегрує знання з тактичної медицини, психології екстремальних ситуацій, спеціальної фізичної підготовки та ризикології. Так, О. Хацаюк [29] доводить, що фізична готовність є базовим елементом реалізації здатності діяти в бойових умовах, а В. Ягупов і Ю. Колодка [31] підкреслюють важливість міжкультурної та комунікативної складових для ефективної взаємодії у складі багатовірних підрозділів.

Отже, проведений аналіз дає підстави стверджувати, що наукові джерела висвітлюють окремі аспекти проблеми – медичний, правовий, психологічний, педагогічний, організаційний. Водночас комплексне визначення сутності та структури здатності виживання у бойових умовах майбутніх офіцерів НГУ, з урахуванням взаємозв’язку між тактичною медициною та системою професійної підготовки, залишається недостатньо розробленим. Саме це й зумовлює потребу у проведенні подальших досліджень у даному напрямі.

Мета дослідження теоретично обґрунтувати сутність та структуру здатності виживання у бойових умовах майбутніх офіцерів НГУ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методологічну основу дослідження становить система взаємопов’язаних наукових підходів, які забезпечують цілісне пізнання феномену здатності виживання у бойових умовах майбутніх офіцерів НГУ.

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ЗДАТНОСТІ ВИЖИВАННЯ У БОЙОВИХ УМОВАХ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Системний підхід забезпечує розгляд здатності виживання як цілісного утворення, що інтегрує компоненти. Він дозволяє визначити внутрішню структуру цієї здатності та взаємозв'язки між її складниками.

Діяльнісний підхід зумовлює трактування здатності виживання як виявленої в активній діяльності готовності діяти ефективно в екстремальних бойових ситуаціях. У межах цього підходу здатність розглядається не як статична властивість, а як динамічне утворення, що формується у процесі навчально-бойової підготовки.

Компетентнісний підхід забезпечує орієнтацію дослідження на результати професійної підготовки, виражені у сформованості відповідних компетентностей – психологічної стійкості, уміння приймати рішення, орієнтуватися в бойовій обстановці, зберігати працездатність і життєздатність.

Аксіологічний підхід дає змогу розглядати здатність виживання як ціннісно зумовлену якість особистості, що ґрунтується на патріотизмі, відповідальності, самоповазі, готовності до самопожертви та збереження життя побратимів. Він підкреслює морально-етичний аспект виживання як вияву гуманістичних орієнтацій військовослужбовця.

У сукупності ці підходи забезпечують комплексний аналіз сутності та структури формування здатності виживання у бойових умовах, визначення її місця у системі професійної підготовки офіцерів НГУ.

Отже, здатність виживання у бойових умовах визначається як інтегральна характеристика май-

бутнього офіцера, яка відображає його готовність і спроможність підтримувати життєдіяльність, зберігати боєздатність та ефективно виконувати службово-бойові завдання в екстремальних умовах. У цьому контексті ключовим компонентом є тактична медицина, яка забезпечує навички надання домедичної допомоги при пораненнях, травмах та інших бойових ураженнях [1; 2; 4; 16; 25].

В сучасній науковій літературі розглядаються різні підходи до формування здатності виживання: від оцінки ризиків та оптимізації лікування [1] до практичних методик надання першої медичної допомоги у бойових умовах [4, 16]. Важливо, що здатність виживання не обмежується лише медичними навичками, а включає компетентності у сфері автономного пересування, захисту від впливу природних факторів та організації безпечного перебування в умовах бойового середовища [2; 14; 25].

Таким чином, здатність виживання розглядається як системна характеристика, що інтегрує знання, уміння та особистісні якості офіцера.

На основі аналізу сучасних досліджень [1–31] та навчальної дисципліни “Бойова система виживання воїнів (у тому числі тактична медицина)” можна виділити такі складники здатності виживання (таблиця 1):

1) *теоретико-знавчий компонент* – знання характерних причин та ознак поранень і травм; порядок надання домедичної допомоги пораненим і ураженим [1; 4; 16; 25]; принципи автономного пересування на території, що контролюється противником [2; 14]; заходи забезпечення життєдіяльності в автономних умовах [5; 13; 25];

Таблиця 1

Структура здатності виживання майбутніх офіцерів НГУ у бойових умовах

Компонент здатності	Зміст складника	Очікувані результати сформованості	Приклади освітніх засобів та методів
Теоретико-знавчий	Знання ознак і причин поранень та травм; принципів домедичної допомоги; організації життєдіяльності в автономних умовах; основ тактичної медицини.	Розуміння алгоритмів надання допомоги (MARCH); здатність оцінювати ризики, ухвалювати рішення в умовах невизначеності.	Лекції, аналіз бойових кейсів, робота з навчальними посібниками, мультимедійні матеріали.
Практичний	Уміння застосовувати знання на практиці: надавати першу допомогу, організовувати укриття, протидіяти впливу природних факторів, переміщатися на місцевості.	Впевнене виконання алгоритмів дій у реалістичних умовах; автономність у прийнятті рішень.	Тренування на місцевості, тактичні навчання, відпрацювання навичок із табельними засобами, симуляційні сценарії.
Психофізіологічний	Розвиток стресостійкості, волевих якостей, психологічної готовності діяти в умовах небезпеки, здатності до саморегуляції.	Здатність зберігати ефективність діяльності під впливом бойового стресу; емоційна стабільність.	Психологічні тренінги, моделювання кризових ситуацій, вправи на самоконтроль і витривалість.
Організаційно-компетентнісний	Планування, координація та управління діями підрозділу; дотримання стандартів тактичної медицини НАТО та національних вимог.	Здатність організовувати дії особового складу для забезпечення життєдіяльності підрозділу; ефективна командна взаємодія.	Командно-штабні навчання, ситуаційні завдання, інтерактивні тренажери, оцінка ризиків у бойових сценаріях.

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ЗДАТНОСТІ ВИЖИВАННЯ У БОЙОВИХ УМОВАХ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

2) *практичний компонент* – вміння надавати першу допомогу при пораненнях, кровотечах, отруєннях та інших бойових ураженнях з використанням табельних засобів [3; 4; 10]; застосування заходів протидії впливу природних чинників на організм людини [2; 14; 16]; організація та облаштування місць розташування підрозділу у бойових умовах [4; 13];

3) *психофізіологічний компонент* – здатність до вольового зусилля та стресостійкості [11; 12; 27; 28]; адаптивність до екстремальних та непередбачуваних умов [5; 19];

4) *організаційно-компетентнісний компонент* – планування та координація дій підрозділу для збереження життєдіяльності і боєздатності [5; 15; 21]; дотримання стандартів НАТО та національних вимог щодо тактичної медицини [22; 25; 30].

Виділені складники взаємопов'язані та формують компетентність здатності виживання, яка проявляється у комплексному застосуванні знань і навичок під час бойових завдань. Тактична медицина виступає ядром цієї інтеграції, забезпечуючи ефективність дій військовослужбовця у критичних умовах та мінімізуючи ризики для життя і здоров'я [1; 4; 16; 25].

Системний підхід до формування здатності виживання передбачає поєднання навчальних занять у аудиторії, практичних тренувань на місцевості та використання симуляційних технологій [27; 28], що забезпечує набуття теоретичних знань, формування практичних навичок та психологічну підготовку майбутніх офіцерів.

У психологічному розумінні здатність – це внутрішній потенціал особистості, що визначає успіш-

ність діяльності, а у педагогічному – результат цілеспрямованого розвитку цього потенціалу в процесі навчання й виховання.

Здатність виживання у бойових умовах майбутніх офіцерів НГУ – це інтегральна особистісно-професійна якість військовослужбовця, що відображає сукупність знань, умінь, навичок, психофізіологічних і вольових властивостей, які забезпечують ефективне збереження життя, здоров'я, працездатності та боєздатності під час дії у складних, небезпечних і змінних бойових умовах.

Особливості формування здатності виживання у бойових умовах майбутніх офіцерів НГУ зумовлюються специфікою виконання службово-бойових завдань цього військового формування, що поєднують у собі функції оборонного, правоохоронного та стабілізаційного характеру. На відміну від інших військових структур, діяльність офіцерів НГУ передбачає виконання завдань не лише на лінії бойового зіткнення, але й у межах населених пунктів, у контакт з цивільним населенням, в умовах гібридних і локальних конфліктів. Це визначає інтегрований характер здатності виживання, яка охоплює не лише фізіологічний та тактичний аспекти, але й психологічну стійкість, морально-етичну зрівноваженість, правову свідомість та здатність до дій у багатосуб'єктному середовищі (таблиця 2).

Таким чином, здатність виживання у бойових умовах майбутніх офіцерів НГУ доцільно розглядати як інтегративне утворення, що поєднує сукупність знань, умінь, навичок, особистісних якостей і ціннісних орієнтацій, спрямованих на забезпечення фізичного, психологічного і морального самозбереження в умовах дії бойових і небойових загроз.

Таблиця 2

Порівняння вимог до здатності виживання офіцерів НГУ та Збройних сил України (ЗСУ)

Параметр	Офіцери НГУ	Офіцери ЗСУ	Особливості
Основні функції підрозділу	Бойові, правоохоронні, стабілізаційні завдання; операції у населених пунктах та у багатосуб'єктному середовищі	Бойові та оборонні завдання на лінії фронту, спеціалізовані операції	НГУ часто взаємодіє з цивільним населенням, ЗСУ – більше фронтова активність
Психологічна стійкість	Високий рівень адаптації до гібридних конфліктів, управління ризиком при взаємодії з цивільними	Високий рівень стресостійкості у фронтових умовах, швидке прийняття рішень під вогнем	У НГУ додатково враховуються соціально-психологічні ризики при роботі у населених пунктах
Фізична готовність	Висока, з акцентом на автономні операції, пересування у містах і пересіченій місцевості	Висока, орієнтована на тривалі бойові дії, марш-кидки, маневри у відкритій місцевості	Фізичні вимоги обох структур схожі, але різні сценарії застосування
Медична підготовка / тактична медицина	Акцент на надання домедичної допомоги в автономних умовах, стабілізація поранених, робота з цивільним населенням	Акцент на швидку евакуацію поранених, підтримку боєздатності під обстрілами, дії за алгоритмами MARCH	У НГУ тактична медицина інтегрована з правоохоронними та стабілізаційними завданнями
Організаційно-компетентнісний компонент	Планування, координація дій у змішаних операціях (бойові + стабілізаційні), дотримання стандартів НАТО і внутрішніх нормативів	Планування та координація дій підрозділу у бойових операціях, дотримання стандартів НАТО	У НГУ велика увага на взаємодію з місцевим населенням та іншими структурами

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ЗДАТНОСТІ ВИЖИВАННЯ У БОЙОВИХ УМОВАХ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Продовження таблиці 2

Параметр	Офіцери НГУ	Офіцери ЗСУ	Особливості
Сценарії застосування навичок виживання	Гібридні та локальні конфлікти, миротворчі та правоохоронні операції, автономні дії у населених пунктах	Локальні та фронтові бойові дії, відкрита місцевість, фронтова оборона та маневри	Різниця у контексті загроз: у НГУ більше соціально-психологічних, у ЗСУ – пряме бойове ураження
Тренувальні підходи	Симуляційні сценарії з цивільним компонентом, польові навчання в умовах міста та пересіченої місцевості, стрес-модульовані заняття	Тактичні польові навчання, бойові маневри, симуляції фронтових ситуацій	Обидві структури використовують інтегровані тренінги, але з різним акцентом на середовище дії

Висновки. У ході дослідження теоретично обґрунтовано сутність поняття “здатність виживання у бойових умовах майбутніх офіцерів НГУ” як інтегральної особистісно-професійної якості, що відображає готовність і спроможність військово-службовця підтримувати життєдіяльність, зберігати боєздатність та ефективно виконувати службово-бойові завдання в умовах екстремальних, автономних і ворожих середовищ.

Встановлено, що провідним чинником формування здатності виживання є тактична медицина, яка виступає функціональним ядром компетентності, забезпечуючи оволодіння алгоритмами домедичної допомоги, автономного пересування, протидії природним чинникам та організації життєдіяльності підрозділу. Саме завдяки інтеграції знань і практичних дій у межах дисципліни “Бойова система виживання воїнів (у тому числі тактична медицина)” забезпечується системне формування професійно значущих умінь майбутніх офіцерів НГУ.

Обґрунтовано структуру здатності виживання, яка включає чотири взаємопов’язані компоненти:

теоретико-знавчий – забезпечує розуміння принципів надання домедичної допомоги, організації життєдіяльності в автономних умовах, алгоритмів дій у бойових ситуаціях;

практичний – характеризує вміння реалізовувати набуті знання у реалістичних бойових сценаріях;

психофізіологічний – відображає стійкість до стресу, волюву готовність і здатність до саморегуляції;

організаційно-компетентнісний – включає планування, управління, дотримання стандартів тактичної медицини НАТО й координацію дій підрозділу.

Визначено, що особливістю здатності виживання офіцерів НГУ є її поліфункціональний характер, зумовлений специфікою завдань НГУ – виконанням бойових, правоохоронних і стабілізаційних функцій у багатосуб’єктному середовищі, що потребує поєднання тактичної, медичної, психологічної та правової готовності.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що:

– вперше теоретично обґрунтовано структуру здатності виживання у бойових умовах майбутніх офіцерів НГУ з урахуванням ролі тактичної медицини як системоутворювального елемента професійної компетентності;

– уточнено зміст поняття “здатність виживання” у контексті військово-професійної підготовки офіцерів НГУ, визначено її компонентний склад і логіку взаємодії структурних елементів;

– конкретизовано освітньо-професійні орієнтири дисципліни “Бойова система виживання воїнів (у тому числі тактична медицина)” як педагогічного інструменту формування виживальної компетентності.

Подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на:

– розроблення діагностичного інструментарію для оцінювання рівня сформованості здатності виживання майбутніх офіцерів НГУ за визначеними компонентами;

– експериментальну перевірку ефективності організаційно-педагогічних умов формування здатності виживання (інтегровані програми, симуляційні тренінги, стрес-модульовані заняття);

– дослідження впливу індивідуально-психологічних характеристик (стресостійкість, емоційна регуляція, рівень тривожності) на якість засвоєння навичок тактичної медицини;

– розроблення моделі інтеграції тактичної медицини, психологічної підготовки та спеціальної фізичної підготовки у єдину систему формування здатності виживання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білик Т.В., Білоус О.С. Математичні методи в тактичній медицині: від оцінки ризиків до оптимізації лікування. *Перспективи та інновації науки* (Серія “Педагогіка”, Серія “Психологія”, Серія “Медицина”). 2025. № 5. С. 2668–2678.

2. Біліченко В.В. Сучасний стан тактичної медицини як показник основ тактичної підготовки сучасних працівників Національної поліції України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 4. С. 312–316.

3. Вайда Т.С. Особливості застосування антибіотиків як обов’язкового компонента домедичної допомоги

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ЗДАТНОСТІ ВИЖИВАННЯ У БОЙОВИХ УМОВАХ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

пораненим в системі тактичної медицини. *Юридичний бюлетень*. 2023. Вип. 31. С. 34–43.

4. Ворошилов С.В., Поліщук Н.М., Довбиш А.Г., Курляк М.Д. Тактична медицина в умовах бойових дій: етапи надання допомоги за алгоритмом MARCH. *Перспективи та інновації науки* (Серія “Педагогіка”, Серія “Психологія”, Серія “Медицина”). 2025. № 4. С. 2165–2174.

5. Горбатюк А. Компетентність соціальної відповідальності у змісті професійної підготовки майбутніх військовослужбовців Національної гвардії України. *Молодь і ринок*. 2024. № 11. С. 138–142.

6. Дайджест: тактична медицина. *Infusion & chemotherapy*. 2022. № 2. С. 57–59.

7. Данильченко О.А. Сутність та структура соціально-правової компетентності майбутніх офіцерів Національної гвардії України. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 79 (1). С. 86–91.

8. Дусяк О.С., Тінін Д.Г. Деякі аспекти тактичної медицини в службово-бойовій діяльності поліцейських в умовах дії правового режиму воєнного стану: проблемні питання в критичних ситуаціях та умовах ведення бою. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 83(2). С. 11–17.

9. Зуй Є.О. Наукове обґрунтування моделі оцінки спроможностей медичного забезпечення Збройних Сил України в умовах оборонної реформи: автореф. дис. ... д. філософії : 14.02.03. Соціальна медицина. 2022.

10. Карбовський Д.О. Сучасні підходи у застосуванні засобів знеболювання як елемента домедичної допомоги пораненим в системі тактичної медицини (на прикладі зменшення слабкого та помірного болю). *Юридичний бюлетень*. 2023. Вип. 30. С. 7–18.

11. Колесніченко О.С., Юр'єва Н.В., Приходько І.І. Здатність до волевого зусилля у військовослужбовців Національної гвардії України. *Честь і закон*. 2017. № 1. С. 119–126.

12. Корольов А.І. Ризикологічна компетентність майбутнього офіцера Національної гвардії України: сутнісна характеристика та компонентний склад. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2023. № 3. С. 83–88.

13. Коцур Н.І., Гомонай І.В. Навчально-методичний супровід надання долікарської медичної допомоги з основами тактичної медицини у закладах освіти України в умовах російсько-української війни. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. № 5. С. 269–287.

14. Кравчук В.В. Загальні принципи з надання долікарської допомоги в умовах ведення бойових дій при навчанні прикордонників з дисципліни “Тактична медицина”. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Військові та технічні науки*. 2017. № 3. С. 82–94.

15. Кітоторов М.О., Пугач А.В. Формування і розвиток професійних компетентностей майбутніх офіцерів НГУ: досвід країн-партнерів НАТО і ЄІР для України. *Наукові записки Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. 2024. Вип. 215. С. 196–202.

16. Мазуренко О.В., Рошчін Г.Г., Волошин В.О. Тактична медицина як основна складова екстреної медичної допомоги при проведенні антитерористичних операцій. *Медицина неотложных состояний*. 2015. № 7. С. 71–74.

17. Медвідь М.М., Кітоторов М.О., Медвідь Ю.І., Курбатов А.А., Пашинський А.В., Криворучко В.О. Врахування тенденцій воєнної політики України в організації

освітнього процесу вищого військового навчального закладу. *Вісник Черкаського університету. Серія “Педагогічні науки”*. 2022. Вип. 4. С. 29–37.

18. Медвідь М., Гавришук М. Обґрунтування необхідності здійснення досліджень щодо формування загальних компетентностей майбутніх офіцерів Національної гвардії України в процесі професійної підготовки. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. 2023. Вип. 2. С. 5–8.

19. Медвідь М., Красовський П., Кітоторов М., Совінський С., Круглов С., Зінченко С. Підвищення рівня сформованості інтегральної компетентності курсантів та слухачів Київського інституту Національної гвардії України з використанням симуляційних технологій. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія “Педагогічні науки”*. 2025. Вип. 3. С. 117–127.

20. Медвідь М., Медвідь Ю., Совінський С., Суслів Р., Нікощенко А., Пашинський А. Формування компетентностей майбутніх офіцерів військових формувань: закономірності змін підходів у професійній підготовці. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія “Педагогічні науки”*. 2025. Вип. 2. С. 70–80.

21. Миронюк С.А. Організаційно-правові засади запровадження єдиних стандартів навчання з тактичної медицини для працівників поліції в умовах воєнного стану: проблемні питання та шляхи вирішення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 86(3). С. 392–398.

22. Мислива О., Никифорова О., Бойко О. Методологія проведення занять із тактичної медицини для поліцейських в Україні з урахуванням сучасних вимог НАТО. *Юридичний вісник*. 2020. № 2. С. 207–212.

23. Овчарук І.С., Тверезовський М.В., Мінасов Р.В., Гордієнко С.Ю. Тактична медицина. Алгоритм домедичної допомоги під час бойових дій. *Актуальні проблеми транспортної медицини: навколишнє середовище; професійне здоров'я; патологія*. 2015. № 3(2). С. 50–52.

24. Пристінський Р.В. Сутність, зміст та структура методичної компетентності офіцерів Національної гвардії України на тактичному рівні військової освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2023. № 87. С. 172–176.

25. Тактична медицина: невідкладна допомога при вогнепальних пораненнях і вибухових травмах : навч. посіб. для студентів ВНЗ IV рівня акредитації / В. Левченко, І. Вакалюк, М. Кутура, А.І. Овчар, І. Свистун, Р. Фабрика, О. Ханенко, Л. Солтисік; Івано-Франківський національний медичний університет. Надвірна : Надвірнянська друкарня, 2023. 357 с.

26. Тверезовський М.В., Кудрявцева Т.О. Сучасні методи викладання тактичної медицини у військовій академії. *Актуальні проблеми транспортної медицини: навколишнє середовище; професійне здоров'я; патологія*. 2019. № 4. С. 28–35.

27. Товкун Л.П., Гомонай І.В. Використання симуляційних технологій у викладанні освітніх компонентів “Основи медичних знань” і “Долікарська медична допомога з основами тактичної медицини” для здобувачів вищої освіти немедичних спеціальностей. *Перспективи та інновації науки* (Серія “Педагогіка”, Серія “Психологія”, Серія “Медицина”). 2025. № 1. С. 1183–1195.

28. Товкун Л.П., Гомонай І.В. Психологічна підготовка студентів немедичних спеціальностей до надання

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ЗДАТНОСТІ ВИЖИВАННЯ У БОЙОВИХ УМОВАХ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

долікарської медичної допомоги з основами тактичної медицини в екстремальних умовах. *Перспективи та інновації науки* (Серія “Педагогіка”, Серія “Психологія”, Серія “Медицина”). 2025. № 1. С. 1779–1793.

29. Хацаюк О.В. Сутність та структура готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до виконання завдань за призначенням засобами спеціальної фізичної підготовки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 65 (2). С. 144–154.

30. Чайка В. Роль і місце стандартів НАТО у процесі навчання майбутніх офіцерів-прикордонників елементів тактичної медицини. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2024. № 4. С. 191–217.

31. Ягупов В., Колодка Ю. Сутність, зміст і структура міжкультурної компетентності офіцерів оперативної ланки управління: методологічне обґрунтування. *Військова освіта: збірник наукових праць*. 2024. № 1 (49). С. 277–286.

REFERENCES

1. Bilyk, T.V. & Bilous, O.S. (2025). Matematychni metody v taktychnii medytsyni: vid otsinky ryzykiv do optymizatsii likuvannia [Mathematical methods in tactical medicine: from risk assessment to treatment optimization]. *Prospects and innovations of science (Series “Pedagogy”, Series “Psychology”, Series “Medicine”)*. No. 5. pp. 2668–2678. [in Ukrainian].

2. Bilichenko, V.V. (2021). Suchasnyi stan taktychnoi medytsyny yak pokaznyk osnov taktychnoi pidhotovky suchasnykh pratsivnykiv Natsionalnoi polityi Ukrainy [The current state of tactical medicine as an indicator of the basics of tactical training of modern police officers of Ukraine]. *Scientific Bulletin of Dnipro State University of Internal Affairs*. No. 4. pp. 312–316. [in Ukrainian].

3. Vaida, T.S. (2023). Osoblyvosti zastosuvannia antybiotykiv yak obov'язkovoho komponenta domedychnoi dopomohy poranenym v systemi taktychnoi medytsyny [Features of the use of antibiotics as a mandatory component of premedical care for the wounded in the tactical medicine system]. *Law Bulletin*. No. 31. pp. 34–43. [in Ukrainian].

4. Voroshylov, S.V., Polishchuk, N.M., Dovbysh, A.H. & Kurliak, M.D. (2025). Taktychna medytsyna v umovakh boiovykh dii: etapy nadannia dopomohy za alhorytmom MARCH [Tactical medicine in combat conditions: stages of assistance according to the MARCH algorithm]. *Prospects and innovations of science (Series “Pedagogy”, Series “Psychology”, Series “Medicine”)*. No. 4. pp. 2165–2174. [in Ukrainian].

5. Horbatiuk, A. (2024). Kompetentnist sotsialnoi vidpovidalnosti u zmisty profesiinoi pidhotovky maibutnikh viiskovosluzhbovtziv Natsionalnoi hvardii Ukrainy [Competence of social responsibility in the content of professional training of future servicemen of the National Guard of Ukraine]. *Youth & market*. No. 11. pp. 138–142. [in Ukrainian].

6. Daidzhest: taktychna medytsyna [Digest: Tactical Medicine]. (2022). *Infusion & Chemotherapy*. No. 2. pp. 57–59. [in Ukrainian].

7. Danylchenko, O.A. (2021). Sutnist ta struktura sotsialno-pravovoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy [The essence and structure of socio-legal competence of future officers of the National Guard of Ukraine]. *Pedagogy of formation of creative personality in*

higher and secondary schools. No. 79(1). pp. 86–91. [in Ukrainian].

8. Dusiak, O.S. & Tinin, D.H. (2024). Deiakі aspekty taktychnoi medytsyny v sluzhbovo-boiovi diialnosti polityseiskyykh v umovakh dii pravovoho rezhymu voiennoho stanu: problemni pytannia v krytychnykh sytuatsiakh ta umovakh vedennia boiu [Some aspects of tactical medicine in the service and combat activities of police officers under martial law: problematic issues in critical situations and combat conditions]. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*. No. 83(2). pp. 11–17. [in Ukrainian].

9. Zui, Ye.O. (2022). Naukove obgruntuvannia modeli otsinky spromozhnosti medychnoho zabezpechennia Zbroinykh Syl Ukrainy v umovakh oboronnoi reformy [Scientific substantiation of the model for assessing the capabilities of medical support of the Armed Forces of Ukraine in the context of defense reform]. *Abstract of dissertation ... Doctor of Philosophy: 14.02.03. Social medicine*. [in Ukrainian].

10. Karbovskiy, D.O. (2023). Suchasni pidkhody u zastosuvanni zasobiv zneboliuvannia yak elementa domedychnoi dopomohy poranenym v systemi taktychnoi medytsyny [Modern approaches to the use of analgesics as an element of premedical care for the wounded in the system of tactical medicine]. *Law Bulletin*. No. 30. pp. 7–18. [in Ukrainian].

11. Kolesnichenko, O.S., Yurieva, N.V. & Prykhodko, I.I. (2017). Zdatnist do volovoho zusyillia u viiskovosluzhbovtziv Natsionalnoi hvardii Ukrainy [The ability for volitional effort among servicemen of the National Guard of Ukraine]. *Honor and Law*. No. 1. pp. 119–126. [in Ukrainian].

12. Korolov, A.I. (2023). Ryzkykologichna kompetentnist maibutnoho ofitsera Natsionalnoi hvardii Ukrainy: sutnisna kharakterystyka ta komponentnyi sklad [Risk competence of a future officer of the National Guard of Ukraine: essential characteristics and component composition]. *Pedagogical Sciences: Theory and Practice*. No. 3. pp. 83–88. [in Ukrainian].

13. Kotsur, N.I. & Homonai, I.V. (2024). Navchalno-metodychni suprovod nadannia dolikarskoi medychnoi dopomohy z osnovamy taktychnoi medytsyny u zakladakh osvity Ukrainy v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny [Educational and methodological support for premedical care with basics of tactical medicine in educational institutions of Ukraine during the Russian-Ukrainian war]. *Society and national interests*. No. 5. pp. 269–287. [in Ukrainian].

14. Kravchuk, V.V. (2017). Zahalni pryntsypy z nadannia dolikarskoi dopomohy v umovakh vedennia boiovykh dii pry navchanni prykordonnnykh z dystsypliny “Taktychna medytsyna” [General principles of providing premedical care in combat conditions when training border guards in the discipline “Tactical Medicine”]. Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: Military and Technical Sciences. No. 3. pp. 82–94. [in Ukrainian].

15. Kitorov, M.O. & Puhach, A.V. (2024). Formuvannia i rozvytok profesiinykh kompetentnosti maibutnikh ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy: dosvid krain-partneriv NATO i FIEP dlia Ukrainy [Formation and development of professional competencies of future officers of the National Guard of Ukraine: experience of NATO and FIEP partner countries for Ukraine]. *Academic notes Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences*. No. 215. pp. 196–202. [in Ukrainian].

16. Mazurenko, O.V., Roshchin, H.H. & Voloshyn, V.O. (2015). Taktychna medytsyna yak osnovna skladova ekstrenoi medychnoi dopomohy pry provedenni antyterrorystychnykh operatsii [Tactical medicine as a key component of emergency medical care during anti-terrorist operations]. *Emergency Medicine*. No. 7. pp. 71–74. [in Ukrainian].
17. Medvid, M.M., Ktitorov, M.O., Medvid, Yu.I., Kurbatov, A.A., Pashynskiy, A.V., Kryvoruchko, V.O. (2022). Vrakhuвання tendentsii voiennoi polityky Ukrainy v orhanizatsii osvithnoho protsesu vyshchoho viiskovoho navchalnoho zakladu [Considering the trends of Ukraine's military policy in organizing the educational process of a higher military educational institution]. *Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Series: Pedagogical sciences*. No. 4. pp. 29–37. [in Ukrainian].
18. Medvid, M. & Havryshchuk, M. (2023). Obgruntuvannya neobkhidnosti zdiisnennia doslidzen shchodo formuvannya zahalnykh kompetentnosti maibutnikh ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy [Substantiation of the need for research on the formation of general competencies of future officers of the National Guard of Ukraine]. *Bulletin of Taras Shevchenko national university of Kyiv. Military-special sciences*. No. 2. pp. 5–8. [in Ukrainian].
19. Medvid, M., Krasovskiy, P., Ktitorov, M., Sovinskyy, S., Kruhlov, S. & Zinchenko, S. (2025). Pidvyshchennia rivnia sformovanosti intehralnoi kompetentnosti kursantiv ta slukhachiv Kyivskoho instytutu Natsionalnoi hvardii Ukrainy z vykorystanniam symuliatychnykh tekhnolohii [Improving the level of integrated competence of cadets and trainees of the Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine using simulation technologies]. *Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Series: Pedagogical sciences*. No. 3. pp. 117–127. [in Ukrainian].
20. Medvid, M., Medvid, Yu., Sovinskyy, S., Suslov, R., Nikonenko, A. & Pashynskiy, A. (2025). Formuvannya kompetentnosti maibutnikh ofitseriv viiskovykh formuvan: zakonmironosti zmin pidkhodiv u profesiinii pidhotovtsi [Formation of competencies of future military officers: regularities of changes in professional training approaches]. *Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Series: Pedagogical sciences*. No. 2. pp. 70–80. [in Ukrainian].
21. Myroniuk, S.A. (2024). Orhanizatsiino-pravovi zasady zaprovadzhennia yedynykh standartiv navchannia z taktychnoi medytsyny dlia pratsivnykiv politsii v umovakh voiennoho stanu [Organizational and legal principles for implementing unified training standards in tactical medicine for police officers under martial law]. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*. No. 86(3). pp. 392–398. [in Ukrainian].
22. Myslyva, O., Nykyforova, O. & Boiko, O. (2020). Metodolohiia provedennia zaniat iz taktychnoi medytsyny dlia politseiskyykh v Ukraini z urakhuvanniam suchasnykh vymoh NATO [Methodology of conducting tactical medicine classes for police officers in Ukraine considering NATO modern requirements]. *Law Bulletin*. No. 2. pp. 207–212. [in Ukrainian].
23. Ovcharuk, I.S., Tverezovskiy, M.V., Minasov, R.V. & Hordiienko, S.Yu. (2015). Taktychna medytsyna. Alhorytm domedychnoi dopomohy pid chas boiovykh dii [Tactical medicine: algorithm of premedical aid during combat]. *Actual problems of transport medicine: environment; occupational health; pathology*. No. 3(2). pp. 50–52. [in Ukrainian].
24. Prystynskiy, R.V. (2023). Sutnist, zmist ta struktura metodychnoi kompetentnosti ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy na taktychnomu rivni viiskovoi osvity [The essence, content, and structure of methodological competence of officers of the National Guard of Ukraine at the tactical level of military education]. *Pedagogy of formation of creative personality in higher and secondary schools*. No. 87. pp. 172–176. [in Ukrainian].
25. Levchenko, V., Vakaliuk, I., Kutura, M., Ovchar, A.I., Svystun, I., Fabryka, R., Khanenko O. & Soltysik, L. (2023). Taktychna medytsyna: nevidkladna dopomoha pry vohnepalnykh poranenniakh i vybukhovyykh travmakh [Tactical medicine: emergency care for gunshot wounds and blast injuries]. *Nadvirna*, 357 p. [in Ukrainian].
26. Tverezovskiy, M.V. & Kudriavtseva, T.O. (2019). Suchasni metody vykladannia taktychnoi medytsyny u viiskovii akademii [Modern methods of teaching tactical medicine at the military academy]. *Actual problems of transport medicine: environment; occupational health; pathology*. No. 4. pp. 28–35 [in Ukrainian].
27. Tovkun, L.P. & Homonai, I.V. (2025). Vykorystannia symuliatychnykh tekhnolohii u vykladanni osvithnykh komponentiv “Osnovy medychnykh znan” i “Dolikarska medychna dopomoha z osnovamy taktychnoi medytsyny” [Use of simulation technologies in teaching the educational components “Fundamentals of Medical Knowledge” and “Premedical Care with Basics of Tactical Medicine”]. *Prospects and innovations of science (Series “Pedagogy”, Series “Psychology”, Series “Medicine”)*. No. 1. pp. 1183–1195. [in Ukrainian].
28. Tovkun, L.P. & Homonai, I.V. (2025). Psykholohichna pidhotovka studentiv nemedychnykh spetsialnosti do nadannia dolikarskoi medychnoi dopomohy v ekstremalnykh umovakh [Psychological training of students of non-medical specialties for providing premedical aid in extreme conditions]. *Prospects and innovations of science (Series “Pedagogy”, Series “Psychology”, Series “Medicine”)*. No. 1. pp. 1779–1793. [in Ukrainian].
29. Khatsaiuk, O.V. (2019). Sutnist ta struktura hotovnosti maibutnikh ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy do vykonannia zavdan za pryznachenniam zasobamy spetsialnoi fizychnoi pidhotovky [The essence and structure of readiness of future officers of the National Guard of Ukraine to perform assigned tasks through special physical training]. *Pedagogy of formation of creative personality in higher and secondary schools*. No. 65(2). pp. 144–154. [in Ukrainian].
30. Chaika, V. (2024). Rol i mistse standartiv NATO u protsesi navchannia maibutnikh ofitseriv-trykordonnykh elementiv taktychnoi medytsyny [The role and place of NATO standards in the process of teaching elements of tactical medicine to future border guard officers]. *Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: Pedagogical Sciences*. No. 4. pp. 191–217. [in Ukrainian].
31. Yahupov, V. & Kolodka, Yu. (2024). Sutnist, zmist i struktura mizhkulturnoi kompetentnosti ofitseriv operatyvnoi lanka upravlinnia: metodolohichne obgruntuvannya [The essence, content and structure of intercultural competence of operational-level officers: methodological justification]. *Military Education. Collection of Scientific Papers*. No. 1(49). pp. 277–286. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 13.11.2025